

Virtuelle kroppe og flimrende signifikanter

N. KATHERINE HAYLES

Vi kan muligvis opfatte mønster eller forudsigelighed som selve kommunikationens essens og raison d'être... kommunikation skabes af redundans eller mønster.

Gregory Bateson, *Steps to an Ecology of Mind*

I dette sidste årti i det 20. århundrede cirkulerer information som verdens valuta. Genetik, krigsførelse, underholdning, kommunikation, kornproduktion og finansmarkeder regnes blandt de dele af samfundet, der er revolutioneret af overgangen til informationsparadigmet. Denne overgang har også gennemgribende påvirket nutidig fiktion. Hvis påvirkningerne af litteraturen ikke er alment anerkendte, skyldes det måske, at de på samme tid er både gennemtrængende og u håndgribelige. En bog fremstillet på sættemaskine ligner måske umiddelbart en bog fremstillet med et datastyret program, men de teknologiske processer, der er forbundet med denne ændring, er ikke neutrale. Nye teknologier til tekstproduktion giver anledning til nye betydningsmodeller; ændringer i betydningsdannelse hænger sammen med ændringer i forbrug; ændrede mønstre i forbrug medfører nye erfaringer af legemliggørelse, og legemliggjorte erfaringer interagerer med repræsentationskoder i udformningen af nye former for tekstuelle verdener.¹ Faktisk er hver kategori – fremstilling, betydning, forbrug, kropslig erfaring og repræsentation – forbundet med hinanden i konstante feedback- og feedforward-sløjfer. Rør ved hvilken som helst tråd i garnnøglet, og den vil vise sig at være viklet ind i de andre.

Sporet jeg vil følge gennem disse labyrintiske passager er tilvejebragt af følgende sætning: *selvom information er grundlaget for en stor del af det moderne samfund, er den aldrig selv nærværende.* Der hvor jeg vil

tage tråden op, er i udviklingen af informationsteorier i årene efter anden verdenskrig. I informationsteoretiske termer er information anderledes end den udformning, der legemliggør den, fx avis-papir eller elektromagnetiske bølger. Frem for et nærvær er information et mønster, der er defineret af den mulighed, som distributionen af budskabets kodede elementer udgør. Hvis information er et mønster, så burde ikke-information være fraværet af mønster, hvilket vil sige vilkårlighed. Denne almindelige opfattelse stødte ind i uventede problemer, da visse udviklinger inden for informationsteorien antydede, at information lige så vel kunne være lig tilfældighed som mønster.² At bestemme information som *både* mønster og vilkårlighed viste sig at være et frugtbart paradoks, der førte til erkendelsen af, at i nogle tilfælde kan tilførsel af støj ind i et system bevirke en reorganisering på et højere niveau af kompleksitet.³ Inden for sådanne systemer er mønster og vilkårlighed bundet sammen i en kompleks dialektik, der nærmere gør dem til hinandens komplement eller supplement end modsætninger. Hver især hjælper de til at definere hinanden; hver især bidrager de til informationens strøm gennem systemet.

Hvis dette dialektiske forhold blot var et aspekt af den formelle teori, ville dets betydning muligvis være begrænset til de problemer med at maksimere udnyttelsen af kanalerne og minimere støjen, der optager elektroingeniørerne. Gennem udviklingen af informationsteknologier blev samspillet mellem mønster og vilkårlighed dog et aspekt af hverdagslivet. Et velkendt sted, hvor man bliver indviet i denne dialektik er katoderørs-displayet. Når jeg arbejder ved computerskærmen, kan jeg ikke uden hjælp læse de magnetiske markører, der er den fysiske ud-

formning af informationen i computeren, men er meget bevidst om de mønstre af blinkende lys, der udgør tekstens udformning på skærmen. Når jeg opdager, at min datastyrede tekst er blevet forvansket, fordi jeg trykkede på den forkerte funktions-tast, får jeg førstehåndsoplevelsen af vilkårlighedens forstyrrelse af mønsteret.

Desuden er denne viden ikke udelukkende begrebslig. Den er også sanselig og kinæstetisk. Som Frederick Kittler viser i *Discourse Networks 1800/1900* eksisterer skrivemaskiner i et diskursivt netværk, hvor grundlaget er dialektikken mellem nærvær og fravær.⁴ Tasterne på en skrivemaskine er direkte proportionale med den skrift de frembringer. Ét anslag giver ét bogstav, og hvis man slår hårdere frembringer tasten et mørkere bogstav. Systemet er velegnet til en betydningsmodel, hvor signifiant er knyttet direkte til signifié, fordi der er et 1:1 forhold mellem tasten og det bogstav den frembringer. I modsætning hertil er forholdet mellem en computertast og tekstbearbejdning ikke-proportionelt og elektronisk. Tydeligheden af det som skærmen fremviser er ikke relateret til hårdheden af tastningen og anslag på én tast kan medføre omfattende ændringer i hele teksten. Når jeg arbejder med elektroniske billeder frem for materielle modstandsdygtige tekster, optager jeg gennem så vel mine fingre som gennem min bevidsthed en betydningsmodel, hvor der ikke eksisterer et simpelt 1:1 forhold mellem signifiant og signifié. Jeg ved kinæstetisk så vel som begrebsligt, at teksten kan manipuleres på måder, der ville være umulige hvis den eksisterede som fysisk objekt frem for visuel fremstilling. Når jeg arbejder med tekst-som-billede, frembringer jeg umiddelbart i min krop de vanemæssige bevægelsesmønstre, der gør mønster og vilkårlighed mere virkelige, mere relevante og mere kraftfulde end nærvær og fravær.⁵

I samfund som USA og andre I-lande, der er spundet ind i informationsnetværk, er der tusindvis af den slags eksempler. Penge opleves i højere og højere grad som informationsmønstre, der lagres i computerbanker end i tilstedeværelsen af kontanter; i sager om rugemødre og reagensglasbefrugtning konkurrerer informative genetiske mønstre med fy-

sisk nærvær om retten til at bestemme den “legitime” forælder; automatiserede fabrikker kontrolleres af programmer, der som strøm af information gennem systemet udformer de fysiske opgaver og produktionsplaner;⁶ kriminelle kædes i højere grad sammen med gerningsstedet gennem DNA-mønstre end gennem øjenvidneforklaringer, der verificerer deres tilstedeværelse; ni tiendedele af computerlovgivningen bestemmes i højere grad af adgangsrettigheder til computernetværk end af fysisk ejendom af data;⁷ seksuelle forhold forsøges i højere grad realiseret gennem computernetværks virtuelle rum end gennem møder hvor deltagere er fysisk til stede.⁸ Effekten af disse forandringer er skabelsen af et yderst heterogent og spaltet rum, hvori diskursive formationer, der er baseret på mønster og vilkårlighed, skubber til og konkurrerer med formationer baseret på nærvær og fravær. Hvis man tager den lange tradition for dominans som nærvær og fravær har nydt i vestlig tankegang i betragtning, ligger overraskelsen ikke i at formationer, der bygger på dem, fortsat eksisterer, men i at de i en bred vifte af kulturelle områder bliver fortrængt med så stor hast. Kritisk teori er også blevet påvirket af denne fortrængning. På samme tid som fravær blev gendannet som begreb i poststrukturalistisk teori, så det ikke er at opfatte som rent ingenting, men som en produktiv kraft, der lagde kimen til diskurs- og psykolingvistik, blev vilkårlighed omdefineret inden for det videnskabelige felt, så det ikke er rent sludder, men en produktiv kraft, essentiel for udviklingen af komplekse systemer. Denne parallel antyder at dialektikken mellem fravær og nærvær kom tydeligt i fokus, fordi den allerede var i færd med at blive fortrængt som en kulturel forudsætning af vilkårlighed og mønster. Nærvær og fravær blev, for at udtrykke det sådan, tvunget til synlighed, fordi de allerede var ved at miste deres væsentlige kraft til at danne grundlag for diskurs og i stedet blev diskursens emne. I denne forstand er dekonstruktion et barn af informationsalderen, når den formulerer sine teorier ud fra lag, der skubbes opad ved fremkomsten af underliggende lag.

Fortrængningen af nærvær/fravær antyder hvor centralt mønster/vilkårlighed kan være i udbredel-

sen af nutidige idéer om sprog, fortælling og subjektivitet. De nye virtual reality-teknologier illustrerer den type fænomener, der fremhæver mønster og vilkårlighed, og får nærvær og fravær til at virke irrelevante. I en industri, der er mange millioner dollars værd, forbinder VR allerede brugerens sansesystem i en direkte feedback-sløjfe med en computer.⁹ I én udgave bærer brugeren en stereovisuel hjelm og en heldragt med sensorer på forbundne punkter. Brugers bevægelser reproduceres af et simulakrum på computerskærmen, der kaldes en dukke. Når brugeren drejer hovedet skifter computerdisplayet på tilsvarende måde. På samme tid skaber høretelefonerne et tredimensionelt rum af lyd. Kinæstetiske sansninger såsom G-tryk for flysimulatorer kan påføres af heldragten. Resultatet er en multisanselig interaktion, der skaber illusionen af, at brugeren er *inde i* computeren. Gennem min erfaring med VR fra Human Interface Technology Laboratory og andre steder, kan jeg bekræfte den desorienterende, oplivende effekt ved følelsen af, at subjektiviteten bliver spredt ud i det kybernetiske kredsløb. Brugeren lærer kinæstetisk og proprioceptisk i disse systemer, at grænserne for selvet i mindre grad er defineret af huden end af feedback-sløjferne, der forbinder krop og simulation i et integreret teknobio kredsløb.

I denne forbindelse har spørgsmål om nærvær og fravær ikke meget indflydelse, for dukken både er og er ikke til stede, præcis som brugeren både er og ikke er inde i skærmen. I stedet skifter fokus til spørgsmålet om mønster og vilkårlighed. Hvilke forandringer regulerer forbindelsen mellem bruger og dukke? Hvilke parametre styrer konstruktionen af skærmverdenen? Hvilke mønstre er brugeren i stand til at opdage gennem interaktionen med systemet? Hvor glider disse mønstre over i vilkårlighed? Hvilke påvirkninger kan ikke omsættes til koder inden for systemet og derfor kun eksistere som uvedkommende støj? Hvornår og hvordan løber denne støj sammen til et mønster?

Eksemplet taget fra teknologien viser forhold, der også gør sig gældende i litterære tekster. Det kan virke mærkeligt at sammenkæde postmodernistiske kroppe med trykte medier frem for elektroniske,

men kroppe og bøger har afgørende karakteristika tilfælles, der ikke er til stede i elektroniske medier. I modsætning til radio og TV, som modtager og transmitterer signaler, men ikke lagrer beskeder permanent, bærer bøger information i deres kroppe. Ligesom menneskekroppen er bogen en form for transmission og lagring, der inkorporerer sine koder i et varigt materielt substrat. Når først noget er kodet ind i det materielle udgangspunkt, er det ikke let at ændre. I den forstand har print og proteiner mere tilfælles med hinanden, end med en hvilken som helst magnetisk eller elektronisk indkodning, der kan slettes og omskrives blot ved at ændre de magnetiske polariteter. Den metaforisering af bog, alfabet og print, der er udbredt i genetikkens diskurs, er konstitueret gennem og med denne lighed af kropslig indkodning.

Sammenblandingen af signal og materialitet i både kroppe og bøger giver dem en parallel dobbelthed. Ligesom den menneskelige krop i molekylær biologi på samme tid forstås som en fysisk struktur og et udtryk for genetisk information, så er det litterære korpus på samme tid et fysisk objekt og et repræsentationsrum, en krop og en meddelelse. Fordi de har en krop, har bøger og mennesker noget at miste, hvis de udelukkende opfattes som informationsmønstre, nemlig den modstandsdygtige materialitet, der traditionelt har kendetegnet oplevelsen af at læse i lige så høj grad, som den har kendetegnet oplevelsen af at leve som legemliggjorte skabninger. Fra denne beslægtethed udspringer komplekse feedback-sløjfer mellem nutidig litteratur, teknologierne, der producerer den og de legemliggjorte læsere, der producerer og bliver produceret af bøger og teknologier. Resultatet er et netværk af forandringer, der bevæger sig i en kompleks synkope med hinanden. Forandringer af kroppe, som de repræsenteres i litterære tekster, er tæt forbundet med forandringer i tekstuelle kroppe, som de er udformet i informationsmedier, og begge står i komplekst forhold til forandringer i konstruktionen af den menneskelige krop, som den interagerer med informationsteknologier. Termen jeg bruger til at betegne dette netværk af relationer er "informatik". I forlængelse af Donna Haraway betyder informatik i

min definition informationsteknologierne, såvel som de biologiske, sociale, lingvistiske og kulturelle forandringer, der initierer, ledsager og komplicerer deres udvikling.¹⁰

Jeg er nu i stand til at eksplicitere min tese. Presset i retning af dematerialisering, forstået som et epistemiskift mod mønster/vilkårlighed og væk fra nærvær/fravær, påvirker den menneskelige og den tekstuelle krop på to niveauer samtidig, som en forandring i kroppen (det fysiske substrat) og som en forandring i meddelelsen (repræsentationskoderne). For at undersøge disse transformationer vil jeg først udrede og derefter igen sammenfiltre de netværk, der forbinder teknologiske former for produktion med de objekter, der produceres og konsumeres, legemliggjort erfaring med litterær repræsentation. Sammenhængen mellem disse dele og døre er, som man udtrykker det i computerindustrien, massivt parallel og højst interdigitaliserede. Min fortælling vil derfor væve frem og tilbage mellem de verdener, der fremstilles i nutidslitteraturen, de betydningsmodeller, der ligger implicit i tekstbehandling, legemliggjort erfaring, som den er konstrueret gennem interaktion med informationsteknologier, og teknologierne selv.

Den næste tråd jeg vil tage op i dette indfiltrede garnnøgle omhandler de betydningsmodeller, som informationsteknologien fremsætter og aktualiserer. Informationsteknologier gør mere end at forandre måder for tekstproduktion, lagring og udbredelse. De ændrer grundlæggende forholdet mellem signifiant og signifié. Ved at føre den ustabilitet, der ligger implicit i de lacanianske flydende signifianter, et skridt videre, skaber informationsteknologier, hvad jeg vil kalde *flimrende signifianter*, karakteriseret ved deres tilbøjelighed til uventede metamorfoser, svækkelser og spredninger. Flimrende signifianter signalerer et betydningsfuldt skift i sprogets grundlæggende tektonik. Megen nutidig litteratur er under direkte påvirkning af informationsteknologier; for eksempel bruger cyberpunk informatik som centralt tema. Selv fortællinger uden dette fokus kan næppe undgå informatikkens stigende virkning, for de modeller for betydning, der er under forandring, påvirker *koderne* såvel som de fremstillede subjekter.

Produktionsprocessernes betydning

“Sprog er ikke en kode” hævdede Lacan fordi han ønskede at anfægte et 1:1 forhold mellem signifiant og signifié.¹¹ I tekstbehandling er sprog dog en kode. Forholdet mellem assemblersprog og kompilator-sprog er karakteriseret ved et arrangement af koder, og det samme er forholdet mellem kompilatorsproget og de programmeringskommandoer, som brugeren betjener sig af. Gennem disse utallige transformationer er der noget kvantitativt, der bevares, men det er ikke den mekaniske energi, der ligger implicit i et system af løftestænger eller den molekylære energi i et termodynamisk system. Det er nærmere den informationsstruktur, der udspringer af samspillet mellem mønster og vilkårlighed. Tekstens immaterialitet, der stammer fra oversættelsen af mekaniske løftestænger til informationsmønstre, tillader transformationer, der ville være utænkkelige, hvis spørgsmålet om energi var den primære baggrund for udvekslinger i systemet. Denne tekstlige omskiftelighed, som læseren lærer på sin krop, når hun interagerer med systemet, antyder at tegn nærmere flimrer end flyder.

For at forklare, hvad jeg mener med flimrende signifianter, vil jeg kort skitsere Lacans idé om flydende signifianter. Lacan, der opererede inden for en opfattelse af sprog, som i højere grad var baseret på print end elektronisk medieret, opfattede ikke overraskende dialektikken mellem nærvær og fravær som den mest interessante.¹² Da han formulerede begrebet om flydende signifianter byggede han på Saussures idé om, at signifianter i højere grad er definerede gennem netværk af relationelle forskelle, end gennem deres forhold til signifiéer. Han komplicerede dette billede ved at fastholde, at signifiéer ikke eksisterer i sig selv, undtagen i det omfang, de bliver produceret af en signifiant. Han forestillede sig dem som en u håndgribelig strøm under et netværk af signifianter, der selv er konstituerede gennem bestandige glidninger og forskydninger. Således er der for ham et dobbelt forstærket fravær i betydningsdannelsens kerne – fravær af signifiéer som ting-i-sig-selv såvel som fravær af et stabilt forhold mellem signifianter. Katastrofen i den psyko-

lingvistiske udvikling, der svarer til dette fravær i betydningsdannelsen, er kastration, det øjeblik hvor (hankøns) subjektet symbolsk konfronteres med erkendelsen af at subjektivitet, ligesom sprog, bygger på fravær.

Hvordan forandres dette scenario når flydende signifikanter viger for flimrende signifikanter? Ved at fremhæve mønster og vilkårlighed, opererer informationsteknologier i en verden hvor signifikanten åbnes for et righoldigt indre spil af forskelle. I informatikken kan signifikanten ikke længere forstås som en enkel betegnelse, for eksempel et blækmarke på en side. Den eksisterer nærmere som en fleksibel kæde af betegnelser, bundet sammen af de arbitrære sammenhænge, der er bestemt af de relevante koder. Mens jeg skriver disse ord på min computer kan jeg se lysene på skærmen, men for computeren er de relevante signifikanter magnetiske spor på disketter. Ind i mellem det jeg ser, og det computeren læser, lægger sig den maskinelle kode, der sammenkæder alfanumeriske symboler med binære cifre, kompilersproget, der sammenkæder disse symboler med de højere instruktionsniveauer, der afgør hvordan symbolet skal manipuleres, tekstbehandlingsprogrammet, der medierer mellem disse instruktioner og de kommandoer jeg giver computeren, og så videre. En signifikant på et niveau bliver til signifié på niveauet en tand højere. Netop fordi forholdet mellem signifikant og signifié på hvert af disse niveauer er arbitrært, kan det ændres med en enkel systemomfattende kommando. Hvis jeg sætter blækmarker ved at bruge en flytbar type, kræver en ændring af font, at jeg ændrer hver linje af typer. Derimod skal systemet blot have en enkel kommando for at skifte font, når jeg producerer flimrende signifikanter på en skærm. Jo flere led i en kæde af koder, jo mere radikale er de transformationer, der kan iværksættes. Når de fungerer som lingvistiske løftestænger, giver kæderne af koder en utrolig kraft til selv meget små forandringer. En sådan indflydelse er mulig, fordi det, der konstant reproduceres gennem utallige lag af koder, er et mønster nærmere end et nærvær. Et mønster kan genkendes på redundans eller gentagelse af elementer. Hvis der kun er gentagelse, bliver der dog ikke videregivet ny information; blandingen

med vilkårlighed redder mønsteret fra sterilitet. Hvis der kun er vilkårlighed er resultatet nærmere volapyk end kommunikation. Information bliver til gennem en avanceret dans mellem forudsigelighed og uforudsigelighed, gentagelse og variation. Vi har set hvordan lange kodekæder forøger og forstærker mulighederne for mutationer. Vi kan nu forstå mutation i mere grundlæggende termer. Mutation er afgørende fordi det benævner det bifurkationspunkt, hvor samspillet mellem mønster og vilkårlighed forårsager systemets udvikling i en ny retning.¹³ Mutationen indebærer både gentagelsen af mønsteret – den morfologiske standard i forhold til hvilken den kan måles og forstås som mutation – og udbruddet af vilkårlighed – de variationer, der karakteriserer den som en afvigelse så gennemgribende at den ikke længere kan assimileres i det samme mønster.

Mutation er katastrofen, der i mønster/vilkårlighed-dialektikken svarer til kastrationen i nærvær/fravær. Den markerer åbningen af mønsteret til en vilkårlighed, der er så ekstrem, at forventningen om en kontinuerlig gentagelse ikke længere kan opretholdes. Men som det er tilfældet med kastrationen, finder denne forstyrrelse kun tilsyneladende sted i et bestemt øjeblik. Den vilkårlighed, som mutationen bekræfter, er altid allerede spundet ind i mønsteret. En måde at forstå dette "altid allerede" er gennem sandsynlighedsfunktionen, der matematisk definerer information i Claude Shannons klassiske ligninger inden for informationsteorien.¹⁴ Hvis vilkårlighed ikke altid allerede var immanent, ville vi snarere befinde os i Newtons strengt kausale verden, end i den informationsteoretiske verden af sandsynlighed. Mere generelt inddrages vilkårlighed, fordi det kun er på baggrund af en bagvedliggende mulighed for ikke-mønster, at mønster kan opstå. Alle steder hvor mønster eksisterer, findes vilkårlighed implicit som den modsatte term, der gør et mønster i stand til at blive forstået som et sådant. Betydningen af den krise, der er blevet kaldt mutation, er lige så vidtrækkende og grundlæggende inden for dialektikken mellem mønster og vilkårlighed, som kastrationen er det inden for traditionen for nærvær/fravær, for den er det synlige tegn, der bekræfter de

dialektiske termers fortsatte samspil.

Skiftet fra at lægge vægt på nærvær/fravær til at lægge vægt på mønster/vilkårlighed foreslår andre valg af læretekster. Frem for Freuds diskussion af “fort/da” (et lille afsnit hvis gentagelse i hundredvis af kommentarer uden tvivl ville forbyde dets skaber), vil teoretikere, der er interesserede i mønster og vilkårlighed muligvis pege på noget som David Cronenbergs film *The Fly*. På et tidspunkt falder protagonistens penis af (han lægger den lidt ejendommeligt i sit medicinskab som et memento om forgangne tider), men tabet bemærkes knapt i den større metamorfose han gennemgår. Den praktiske overgang er ikke fra maskulin til feminin-som-kastreret-maskulin, men fra menneskelig til noget radikalt andet end menneskelig. Flimrende betydning sætter sprog sammen med en psykodynamik baseret på det symbolske øjeblik, hvor det menneskelige konfronteres med det post-menneskelige.

Det er min opfattelse, at “menneskelig” og “post-menneskelig” er historisk bestemte konstruktioner, der udspringer af forskellige udformninger af legemliggørelse, teknologi og kultur. Et godt referencpunkt for opfattelsen af mennesket, er det billede, som 1800-tallets amerikanske og britiske antropologer skabte af “mennesket” som bruger af værktøj.¹⁵ At bruge værktøj er måske med til at forme kroppen (visse antropologer argumenterede for dette), men værktøjet er trods alt udtænkt som et objekt, adskilt fra kroppen, som man efter behag kan samle op og lægge fra sig. Da man ikke kunne opretholde påstanden om at menneskets unikke natur var defineret ved brugen af værktøj (fordi det blev påvist at også andre dyr bruger værktøj), skiftede fokus tidligt i det 20. århundrede til mennesket som værktøjsmager. Typisk er Kenneth P. Oakleys *Man the Toolmaker* fra 1949, der var en afhandling autoriseret af British Museum.¹⁶ Oakley, der var leder af den antropologiske sektion i museets naturhistoriske afdeling, skrev i sin indledning: “Brug af værktøjer er tilsyneladende [menneskets] vigtigste biologiske karakteristikum, for i funktionelt henseende er de aftagelige forlængelser af lemmer” (p. 1). Det værktøj han forestillede sig, var mekanisk og ikke infor-

mationelt; det følger *med* hånden, ikke *på* hovedet. Det er bemærkelsesværdigt, at han forestillede sig værktøjet som “aftageligt” og som en “forlængelse” på samme tid, adskilt fra, men dog del af hånden. Hvis denne placering og form for værktøj markerer hans slægtskab med den menneskelige epoke, så peger konstruktionen af denne protese frem mod det postmenneskelige. Lignende flertydigheder gennemsyrede diskussionerne på Macy-konferencen, der fandt sted i samme periode (1946–53), når deltagere svingede mellem en opfattelse af mennesket som en homøostatisk selvregulerende mekanisme hvis afgrænsning fra omgivelserne var klart trukket op,¹⁷ og en mere truende refleksiv opfattelse af mennesket, som splejset ind i et informationskredsløb, der kunne forandre ham på uforudsigelige måder. Da man kom til 1960’erne var konsensus inden for cybernetikken tydeligt drejet i retning af refleksivitet. I 1980’erne var homøostasens inertiske tiltrækning som konstituerende idé blevet afløst af teorier om selvorganisering, der antydede at radikale forandringer var mulige inden for bestemte former for komplekse systemer.¹⁸ Disse diskussioner begyndte i stigende grad at fremmane den “postmenneskelige” fremtid for “menneskeligheden”. Eksemplerne spænder fra Hans Moravecs påberåbelse af en “postbiologisk” fremtid, hvor den menneskelige bevidsthed er downloaded i en computer, til den mere sindige (og til dels allerede realiserede) udsigt til en symbiotisk forening mellem mennesket og den intelligente maskine, som Howard Rheingold kalder “intelligensforøgelse”.¹⁹ Selvom disse visioner er forskellige i grad og i den form for interface, de forestiller sig, så mødes de i forestillingen om at det posthumane indeholder en kobling mellem den biologiske organisme og det informationelle kredsløb, som det er spundet ind i. En kobling så intens og mangefacetteret, at det ikke længere er muligt på meningsfuld vis at skelne mellem dem. Jeg har argumenteret for, at der med denne forandring følger en lignende ændring i måden hvorpå betydning bliver forstået og kropsligt erfaret. I modsætning til Lacaniansk psykologingvistik, der er afledt af den generative kobling af lingvistik og seksualitet, er flimrende betydning resultatet af den fascinerende og forurolig-

gende kobling af sprog og maskine.

Informationsfortællinger og kroppe af informationer

Lige fra den fysiske ting, der udgør teksten, til de faste bestanddele i den litterære fortolkning som person, plot, forfatter og læser, er skiftet fra nærvær og fravær til mønster og vilkårlighed indkodet i hvert aspekt af nutidig litteratur. Udviklingen er på ingen måde jævn; nogle tekster vidner dramatisk og eksplicit om dette skift, mens andre kun udtrykker det implicit. Jeg kalder de tekster, hvor forskydningen er mest synlig, for informationsfortællinger. Informationsfortællinger viser i udpræget grad forandringer, der også er mere afdæmpet til stede i andre tekster. Hvad enten det drejer sig om informationsfortællinger eller om nutidig fiktion generelt, så er forskydningens dynamik afgørende. Man kunne fokusere på mønster i en hvilken som helst æra, men det specielle ved mønsteret i disse tekster er mønsterets og vilkårlighedens gennemtrængning af hinanden, og den implicite udfordring af materialiteten. *Mønster er tilbøjelig til at overvælde nærvær*, og markerer dermed en ny form for immaterialitet der ikke afhænger af åndelighed, end ikke af bevidsthed, men kun af information.

Jeg begynder min udforskning med William Gibsons *Neuromancer* (1984), romanen der udløste cyberpunkbevægelsen og var motivationen, der fik softwarefirmaet, Autodesk, til at tage et stort initiativ i udviklingen af Virtual Reality-teknologi. Kort efter *Neuromancer* fulgte to bind mere, *Count Zero* (1986) og *Mona Lisa Overdrive* (1988). *Neuromancer*-trilogien gav et tilholdssted og en betegnelse til de forskelligartede rum af computersimulationer, netværk og hypertext-vinduer, der før Gibsons indblanding var blevet diskuteret som adskilte fænomener. Gibsons romaner fungerede som krystaller, der kastes i en overmættet opløsning; tiden var moden for teknologien kendt som cyberspace til at slynges ind i den offentlige bevidsthed. Fortælleren definerer cyberspace som en "fælles hallucination", der er tilgængelig når en bruger kobler sig ind på en computer (p. 51/70). Her overgår forfatterens fantasi eksisterende teknologier, for Gibson forestiller sig en direkte neurologisk forbindelse mellem hjernen og computeren gennem elektroder. En anden udform-

ning af denne forbindelse er et stik til computerchips, der implanteret bag øret tillader direkte neurologisk adgang til computerhukommelse. Netværksbrugere skaber i samarbejde cyberspaces overdådigt strukturerede landskab, en "grafisk fremstilling af data, abstraheret fra lagrene i enhver computer i hele menneskehedens system. Ufattelig kompleksitet. Linjer af lys anbragt i bevidsthedens ikke-rum, klynger og stjernebilleder af data. Som byens lys, der trækker sig tilbage..." (p. 51/70). Cyberspace, som det eksisterer i computersimulationens immaterielle rum, udgør et perimetre i hvilket mønster er essensen af virkeligheden og nærvær en optisk illusion.

__Ligesom de landskaber de færdes i, bliver subjektiviteterne der opererer i cyberspace også nærmere til mønstre end fysiske størrelser. Computercowboyen, Case, der er romanens protagonist, har stadig en fysisk eksistens, selvom han opfatter sin krop som "kød", der primært eksisterer for at opretholde hans bevidsthed indtil han næste gang kan træde ind i cyberspace. Andre har fuldført den overgang som Case antyder i sine værdier. Dixie Flatline, en cowboy som kom ud for noget i cyberspace, der udjævnede hans EEG, ophørte med at eksistere som fysisk krop, og lever nu inden i computeren, som en personlighedskonstruktion, der er defineret af de magnetiske mønstre, der lagrer hans identitet.

Kontrasten mellem kroppens begrænsninger og cyberspaces kræfter fremhæver mønsterets fordele frem for nærvær. Så længe mønsteret holder stand, har man opnået en form for udødelighed. Sådanne synspunkter berettiges af kulturelle forhold, der gør materialitet til en tilstand, der er bedre at oprinde fra end at bebo. I en verden ødelagt af overudvikling, overbefolkning og miljøgifte, der udløses med tiden, er det en trøsterig tanke, at materielle former kan genvinde deres oprindelige renhed ved at blive rekonstrueret som mønstre af information i et multi-dimensionalt computerrum. En cyberspacekrop er, ligesom et cyberspacelandskab, immun over for fordærv og forrådnelse. Det er ikke en tilfældighed, at de svagt apokalyptiske landskaber i *The Terminator*, *Blade Runner* og *Hardware* forekommer i fortællinger, der fokuserer på kybernetiske livsformer. Følelsen af

at verden i hast er ved at blive ubeboelig for mennesker er del af drivkraften i forskydningen fra nærvær til mønster.

Disse sammenhænge ligger tæt på overfladen i *Neuromancer*. "Man skulle bare trække den langt nok ud, komme ud i nogle desperate men underligt tilfældige vanskeligheder, og så var det muligt at se Ninsei som et dataområde, på samme måde som matrixen engang havde mindet ham om proteiner der indgår i forbindelser for at lave særlige celleegenskaber. På den måde kunne man kaste sig ud i det og glide og kure af sted i fuld fart, totalt engageret, men samtidig uden for det hele, og alle vegne omkring en handelens dans, data som formeredes, data som blev til kød i sortbørsens labyrinter..." (p.16/28) De metaforiske forskydninger mellem tilfældig spredt urban bebyggelse, computer-matrix og biologisk protein kulminerer i den sidste elliptiske frase: "data blev til kød". Information er den formodede oprindelse, materialitet er den afledte udformning. Kropsdele, der sælges på sortbørsklinikker, kropslig neurokemi, der manipuleres af syntetiske stoffer, verdens krop dækket af spredt urban bebyggelse, vidner om usikkerheden ved den fysiske eksistens. Hvis kødet er inkarnationen af data, hvorfor så ikke vende tilbage til kilden og efterlade materialitetens farer?

Dette ræsonnement forudsætter at subjektiviteten og computerprogrammerne har et fælles rum, hvori de kan interagere. Historisk set blev dette sted først defineret af cybernetikken med skabelsen af en konceptuel ramme, hvor mennesker, dyr og maskiner blev indstiftet som informationsbehandlende indretninger, der modtager og sender signaler for at udføre målrettet opførelse.²⁰ Denne tekniske præstation matcher Gibson med to litterære opfindelser, der gør subjektiviteten, med dens konnotationer af bevidsthed og selvbevidsthed, i stand til at blive artikuleret sammen med abstrakte data. Det første er en subtil modifikation af synsvinklen [point of view o.a.], forkortet i teksten som pov. Pov er ikke så meget et akronym, som det er et substantivisk navneord, der udgør personens subjektivitet ved at tjene som positionel markør, der træder i stedet for hans fraværende krop.

I den gængse Jameske forstand forudsætter syns-

vinklen fiktionen om en person, der observerer handlingen fra en bestemt vinkel og fortæller hvad han ser. I forordet til *The Portrait of a Lady* forestiller James sig et "fiktionens hus" med "millioner af vinduer" formet af "det individuelle syns behov og presset fra den individuelle vilje".²¹ Ved hvert vindue "står en figur med et par øjne eller i det mindste med en kikkert, der atter og atter udgør et enestående værktøj for iagttagelsen, som sikrer den person, der gør brug af det, et indtryk der adskiller sig fra alle andre" (p. 46/598) For James er den observerende en legemliggjort skabning, og hans specifikke placering bestemmer hvad han kan se, når han ser på en scene, der selv er fysisk bestemt. Når der benyttes en alvidende synsvinkel, begynder begrænsningerne af fortællerens kropslighed at svinde, men opfattelsen af legemliggørelse bliver hængende i idéen om fokus, "scenen", der skabes af øjets bevægelse.

Selv for James er synet ikke teknologisk umiddelbart. Det er sigende, at han tøver mellem øjet og kikkerten, som den modtager, der konstituerer synet. Cyberspace repræsenterer et kvantespring mod en teknologisk konstruktion af synet. I stedet for at være en legemliggjort bevidsthed, der ser på scenen gennem vinduet, flyttes bevidstheden gennem skærmen, bliver synsvinklen og efterlader kroppen som en ubeboet skal. I cyberspace udspringer synsvinklen ikke fra personerne; nærmere er pov bogstavelig talt personen. Hvis et pov tilintetgøres, forsvinder personen sammen med det, og ophører med at eksistere som en bevidsthed både inden for og uden for cyberspace. Realistisk fiktion, hvor en fortæller observerer, men ikke skaber, demaskeres således i cyberspace. Effekten er dog ikke udelukkende metafiktiv, men i bogstavelig forstand metafysisk, hævet over og hinsides materialitet. Den grundlæggende forskel mellem James' synsvinkel og cyberspaces pov er, at mens den første fordrer fysisk tilstedeværelse, gør den sidste det ikke.

Gibsons teknik leder tanken hen på Robbe-Grillet's romaner, der var blandt de første informationsfortællinger, der udforskede de formelle konsekvenser af at kombinere subjektivitet med data. Hos Robbe-Grillet blev effekten af at knytte fortæller-

stemmen sammen med den objektive beskrivelse dog paradoksalt brugt til at øge fortællingens subjektivitet fordi visse objekter, såsom vinduer med persienner eller skolopenderen i *Jalousi*, redegøres for med en sygelig interesse, og dermed indikeres en bevidsthed, der er alt andet end objektiv. Hos Gibson mangler rummet, hvori subjektiviteten færdes, dette personaliserede aftryk. Cyberspace er den postmoderne kollektivitetens domæne, skabt som resultatet af millioner af vektorer, der fremstiller menneskets og den kunstige intelligens' divergerende og ofte modstridende interesser, bundet sammen gennem computernetværk.

For at få dette rum til at fungere som jævn legeplads, hvor mennesker og computere kan mødes på lige vilkår, introducerer Gibson sin anden nyskabelse. Han skaber cyberspace ved at omdanne en datamatrix til et landskab, hvor fortællinger kan finde sted. Inden for matematikken er matrix en teknisk term, der betegner data, der er blevet opstillet i en n-dimensionel række. Udtrykt på denne måde virker data lige så fjernt fra fascinationen ved en fortælling, som vilkårlige tabeller er fra *National Inquirer*. Fordi denne række allerede er begrebsliggjort i rumlige termer, er der dog ikke langt til at forestille sig den som et tredimensionelt landskab. Fortælling bliver mulig, når denne rumlighed får en tidslig dimension af pov'ets bevægelser gennem den. Pov er placeret i rum, men eksisterer i tid. Gennem det spor det trækker, kan subjektivitetens begær, fortrængninger og besættelser komme til udtryk. Genialiteten i *Neuromancer* ligger i den eksplicitte erkendelse af, at de kategorier, som Kant anså for fundamentale for menneskelig erfaring, rum og tid, kan bruges til at forbinde bevidsthed med data. Reduceret til et punkt, er pov abstraheret til en ren tidslig enhed uden rumlig udstrækning; metaforiseret i et interaktivt rum bliver datalandskabet narrativiseret af pov's bevægelser gennem det. På denne måde bliver data menneskeliggjort og subjektivitet computeriseret, hvormed det gøres muligt at forene dem i en symbiose med fortællingen som resultat.

Sådanne nyskabelser bringer informatikkens implikationer ud over den tekstuelle overflade og ind i de betydningsdannende processer, der skaber temaer

og personer. Jeg har mistanke om, at når Gibsons romaner har været så indflydelsesrige, er det ikke kun fordi de præsenterer os for en vision om den postmenneskelige fremtid, som vi allerede befinder os i – i den forstand er romanerne ikke mere forudseende end mange andre science fiction-romaner – men også fordi de i deres teknik har indarbejdet de antagelser, der eksplicit bliver udtrykt i romanernes temaer. Dette træk er muligt eller uundgåeligt når de kulturelle forhold, der ligger til grund for sådanne antagelser, er gennemtrængende nok til, at det postmenneskelige både opleves som den virkelighed vi lever i hver dag, og som en intellektuel idé.

I *The Condition of Postmodernity* karakteriserer David Harvey det økonomiske aspekt af skiftet til et informationsbaseret samfund som en overgang fra et Fordistisk system til et system af fleksibel akkumulation.²² Som Harvey sammen med mange andre har pointeret, må varige forbrugsgoder i den sene kapitalisme vige pladsen for information.²³ En betydelig forskel mellem information og varige forbrugsgoder er muligheden for kopiering. Information er ikke en konserveret størrelse. Hvis jeg giver dig en information, har du den og det har jeg også. Med information handler de indskrænkende faktorer, der adskiller de, der har, fra de, der ikke har, ikke så meget om besiddelse som om adgang. Skiftet fra at lægge vægt på ejerskab til at lægge vægt på adgang er et andet udtryk for den underliggende overgang fra nærvær/fravær til mønster/vilkårighed. Nærvær går både forud for og gør idéen om besiddelse mulig, for man kan kun besidde noget hvis det allerede eksisterer. I modsætning hertil implicerer adgang anerkendelse af mønster. Det gælder hvad enten denne adgang er til et stykke jord (opfattet som et sådan gennem det mønster af grænser, der definerer det i forhold til tilstødende jordlodder), fortrolig information (opfattet som fortrolig gennem sammenligning af mindre sikre dokumenters informationsmønstre), eller en bankboks (associeret med viden om det korrekte mønster af talkombinationer). Generelt set adskiller adgang sig fra besiddelse, fordi den eftersporer mønster frem for nærvær. Hvis en person bryder ind i et computersystem, er det ikke hendes fysiske nærvær,

der bliver opdaget, men de spor af information, som hendes indgang har skabt.²⁴

Når vægten lægges på adgang frem for på ejerskab, så bliver den adskillelse mellem privat og offentligt, der var så vigtig i dannelsen af romanen, omstruktureret på radikal vis. Hvor besiddelse implicerer eksistensen af et privatliv, baseret på fysisk eksklusion eller inklusion, så implicerer adgang eksistensen af metoder til legitimering, der bruger mønster frem for nærvær til at skelne mellem de, der har og de, der ikke har ret til adgang. Endvidere udgøres selve det at trænge ind i højere grad af adgang til data, end af en forandring i den fysiske placering. I DeLillos *White Noise* (1985), eksempelvis, gennemtrænges Gladney-familiens hjem, traditionelt set familielivets privatsfære, af støj og stråling af alle bølgelængder – mikrobølger, radio, fjernsyn. Gennemtrængningen signalerer, at det ikke så meget handler om private rum, og de private tanker, disse rum fremkalder og fremstiller, som om samspillet mellem koder og den individuelle subjektivitets datalogiserede udsigelse. Jack Gladney ser sin død for sig som et mønster af pulserende stjerner rundt om en computerskærm, og det er ganske givet ingen tilfældighed at Babette, hans kone, siger fra over for idéen om, at en mand seksuelt “trænger ind i” en kvinde. De ord hun foretrækker fremhæver i modsætning hertil idéen om adgang.

Selvom Gladney-familien stadig fungerer som en social enhed (om end med den geografiske spredning der er endemisk for den postmoderne tilværelse), så bliver deres samtaler afbrudt af tilfældige stykker af information, der strømmer ud fra radioen og TV’et. Denne afbrydelse peger i retning af en forandring af subjektiviteten, der stammer fra sammenføjjningen af romanens traditionelle bevidstheds fokuserede opmærksomhed med den digitaliserede vilkårligheds blandede brudstykker. Forandringen bliver inkarneret i Willie Mink, hvis hjerne er blevet så ødelagt af designerstoffer, at hans bevidsthed til sidst ikke er til at skelne fra den hvide støj, der omgiver ham. Ved at gå en anden vej end den Gibson fulgte, ankommer DeLillo til et lignende sted: en forestilling om at subjektiviteten i højere grad er konstitueret gennem et samspil af mønster og vilkårl-

lighed end gennem et samspil af nærvær og fravær.

Tekstkroppene er også indbefattet i disse forandringer. Mønsterets fortrængning af nærværet reducerer tekstualitetens væv og gør den til en halvgennemtrængelig membran, der tillader bevidstheden om teksten som et informativt mønster at trænge ind i repræsentationsrummet. Når nærværets fiktion giver plads til anerkendelsen af mønster, åbnes de passager mellem teksten-som-objekt og repræsentationerne i teksten, der er karakteristiske for det postmoderne. Tag for eksempel spillet mellem tekst som fysisk objekt og strøm af information i Calvins *Hvis en vinternat en rejsende* (1981). Tekstens bevidsthed om sin egen materialitet kommer pinefuldt til udtryk i den bekymring, som teksten udtrykker, for at beholde det litterære legeme intakt. Inden for repræsentationsrummet bliver tekster underkastet fødselsdefekter, lemlæstet og revet fra hinanden, tabt og stjålet og sidst, men ikke mindst, fuldstændigt knust, da der bliver trykket på den forkerte tast på computeren og de gemte ord randomiseres i tilfældige stykker.

Ængstelsen overføres til såvel læsere inden for teksten, der fortsætter med at følge efter dele af tekstuelle kroppe, bare for at miste dem, som til læsere uden for teksten, der tvinges til at forsøge at skabe mening ud af den radikalt usammenhængende fortælling. Kun når titlerne på delene bliver opfattet, så de kan forme en sætning, gendannes det litterære korpus som en enhed. Det er sigende, at helbredelsen er syntaktisk frem for fysisk. Den udspringer ikke af eller omfatter en intakt fysisk krop. Derimod udspringer den af de mønstre – metaforiske, grammatiske, narrative, tematiske og tekstuelle – som delene tilsammen skaber. Som den klimatiske scene i biblioteket antyder, er det gendannede korpus en krop af information, der udspringer fra det diskursive fællesskab, hvori information cirkulerer.

Lighederne mellem transformationer af menneskelige og tekstuelle kroppe kan allerede ses i William Burroughs’ *Naked Lunch* (1959), skrevet i et årti, der var vidne til institutionaliseringen af kybernetikken og skabelsen af den første stort anlagte elektroniske computer. Fortællingen forvandles næs-

ten lige så ofte som kroppene i den, og antyder med sin cut-up metode et tekstuelte korpus, der er lige så kunstigt, heterogent og kybernetisk som de er.²⁵ Eftersom revnerne, der afgrænser teksten, altid opstår *inden for* de enheder der udgør den tekstuelle krop – kapitler, afsnit, sætninger og selv ord – bliver det i stigende grad klart, at de ikke fungerer som skitsering af det tekstuelle korpus. Der er nærmere tale om, at tekstens krop skabes af netop disse revner, der ikke så meget er afbrydelser som produktive dialektikker, der skaber fortællingen som en syntaktisk og kronologisk rækkefølge.

Kroppe inden for teksten er underlagt den samme logik. Under presset fra sex og afhængighed, eksploderer eller muterer kroppe, protoplasma suges ud af pikke eller næsebor, planer for at erobre planeten eller nærmeste livsform udruges. Burroughs foregriber Jamesons påstand om, at informationssamfundet er kapitalismens reneste form.²⁶ Når kroppe udgøres af information, kan de ikke bare sælges, men også omdannes efter pres fra markeds kræfterne. Narkotika aktualiserer informatikkens dynamik og tydeliggør sammenhængen med senkapitalismen. Junk er det "ideelle produkt" fordi "junksælgeren ikke sælger sin vare til forbrugeren, han sælger forbrugeren til sin vare. Han behøver ikke forbedre eller forenkles sin vare. Han nedbryder og forenkler kunden." ("Introduktion," xxxix/7). Junkiens krop er en forløber for den postmoderne mutant, for den viser, hvordan nærvær viger for de mønstre af samling og adskillelse, der skabes af strømmen af junk-som-information, der løber gennem punkter af udvidelse og modstand.

Informationsfortællingernes karakteristika indeholder således en fremhævelse af mutation og transformation som et centralt tema for såvel kroppe inden for teksten, som for tekstkroppene. Subjektiviteten, der allerede er forenet med informationsteknologier gennem kybernetiske kredsløb, integreres yderligere i kredsløbet gennem romanteknikker, der kombinerer den med data. Adgang strides med besiddelse om at være et strukturerende element og data narrativiseres for at muliggøre rum til deres integration med subjektiviteten. Generelt set er materialitet og immaterialitet forbundet i en kompleks spænding,

der medfører triumferen og stor ængstelse. For at forstå forbindelserne mellem informationsfortællinger og andre nutidige fiktioner, der tydeligvis ikke falder ind under denne kategori, så lad os nu overveje informatikkens mere generelle påvirkninger af narrative indkodninger.

Fortællingens funktionaliteter

Selve ordet fortæller antyder en stemme, der taler, og en talende stemme antyder en form for nærvær. Derrida, der forkyndte grammatologiens komme, fokuserede på kløften, der adskiller tale fra skrivning; en sådan forandring transformerer fortælleren fra taler til skribent, eller for at være mere præcis, til et fravær som inskriptionen peger på.²⁷ Informatikken skubber denne transformation et skridt videre. Som skrift viger for flimrende signifikanter underskrevet af binære cifre, bliver fortælleren ikke så meget en skribent som en cyborg med adgangstilladelse til de relevante koder.

For at se hvordan funktionen af fortælleren skifter, så overvej forførelsesscenen fra "I Was an Infinitely Hot and Dense White Dot," en af historierne i Mark Leyners *My Cousin, My Gastroenterologist*.²⁸ Fortælleren, der "høj af Sinutab" kører "isotropisk" så hvilken som helst destination er lige sandsynlig, befinder sig pludselig i en "ussel lille knejpe" (p. 6).

Jeg ved det ikke...men der er hun. Jeg ved ikke om hun er menneske eller femtegenerations gynemorfisk androide og jeg er ligeglad. Jeg bryder en ampul med parringsferomoner og vifter den over baren, mens jeg sipper min drink, en methyl isocyanat on the rocks – methyl isocyanat er det stof, der dræbte over 2000 mennesker, da det sivede ud i Bhopal, Indien, men takket være min vægttræning, aerobic og en fedtfattig, fiberrig diet, har stadset ingen effekt på mig. Ganske rigtigt slentrer hun over og indtager barstolen ved siden af mig... Mine læber er nu en ængstrømenhed fra hendes læber... Jeg kysser hende men hun drejer hovedet væk...Jeg kan ikke kysse dig, vi er begge enæggede replikanter – vi deler 100 % af vores genetisk materiale. Jeg er ør i hovedet. Du er den smukke dag, udbryder jeg, din ånde er en zephyr af eucalyptus der glider blidt over det Galilæiske hav. Tak siger hun, men vi kan ikke tage hjem til mig og elske, for enægget incest er forbudt af de ældste. Hvad hvis jeg sagde, at jeg kunne ændre alt det...hvad

hvis jeg sagde, at jeg havde et miniature-haglevær, der sprænger genfragmenter ind i cellerne af levende organismer, og dermed ændrer deres genetiske matricer, så en enægget replikant ikke længere var en enægget replikant, og at hun så kunne elske med en muskelmand uden at overskride incest-tabuet, siger jeg, mens jeg åbner min skjorte og fremviser apparatet, som jeg har siddende i linningen på mine sorte jeans. Hvordan har du fået fat på den? gisper hun, mens hun gør øjne til dens tykke fiberarmerede plastikløb og Uzi-Biotech logoet præget på magasinet der indeholder to patroner med flydende rekombinerbar DNA. Jeg fik den i julegave...Har du et sidste ord for jeg forvrænger dine kromosomer, siger jeg og siger. Ja, siger hun, du først. (p. 7)

Meget af det morsomme i denne passage stammer fra sidestillingen af folkelig visdom og forførelsesklichéer med high-tech sprog og idéer, der gør dem meningsløse. Fortælleren nipper til et kemikalie, der dræbte i tusindvis, da det sivede ud i miljøet, men han er selv immun over for skader, fordi han spiser fedtfattig mad. Fortælleren læner sig tæt ind til kvinden/androiden for at kysse hende, men han har endnu ikke kontakt, da han er en ångström derfra, betydeligt mindre end diameteren af et brintatom. Personerne afholdes fra gå i seng med hinanden af incest-tabuer, fordi de er replikanter fra samme æg, hvilket gør dem til identiske tvillinger, men ikke synes at forhindre dem i at være af forskellige køn. De er styret af regler for slægtskab, der håndhæves af stammens ældste, men de har adgang til genetiske teknologier, der griber ind i og splitter evolutionære former for afstamning. De tror, at deres problem kan løses med et Uzi-Biotech våben, der vil forvrænge deres kromosomer, men fortælleren, om ikke andre, synes at forvente at deres identiteter forbliver intakte.

Selv inden for grænserne af en novelle, der ikke er mere end fem sider lang, er dette møde hverken foregrebet eller efterfulgt af begivenheder i direkte tilknytning dertil. Derimod springer fortællingen fra scene til scene og knyttes kun sammen af de mest tynde og tilfældige tråde. Inkongruensen gør fortællingen til en form for tekstuel androide, skabt gennem mønstre af samling og adskillelse. Der er ikke mere en naturlig krop for denne tekst, end der er

naturlige kroppe i teksten. Som titlen antyder falder identitet sammen med typografi ("Jeg var en... prik") og er yderligere indarbejdet i high-tech rekonstruktioner såsom computersimulationer af tyngdekraftens kollaps ("Jeg var en uendelig varm og kompakt hvid prik"). Som stjernelegemer bryder signifikanter sammen til en eksplosiv materialitet, der nærmer sig novaens kritiske tilstand, hvor de er lige ved at sprænges i spredte bølger af flimrende betydning.

De eksplosive spændinger mellem kulturelle koder, der gør handlingen velkendt, og neologistiske sammensætninger, der forvrænger traditionelle forventninger, gør mere end at strukturere fortællingen. De skaber også fortælleren, der ikke så meget eksisterer som en talende stemme udstyret med en plausibel psykologi, men nærmere som en serie af revner og forvriddinger, der skubber i retning af en ny form for subjektivitet. Lad os, for at forstå denne form for subjektivitet, forestille os et forløb, der går i en bue fra historiefortælleren til den professionelle og videre til et hinsides bestemmelsessted. Samfundets fælles værdier og nærvær, som Walter Benjamin havde i tankerne, da han fremmanede den traditionelle historiefortæller, hvis ord er spundet sammen med arbejdets rytmer, har et svagt ekko i allusionen til Song of Songs og stammens ældste.²⁹ Overlejret i dette, er den professionalisering som Lyotard skrev om i *Viden og det postmoderne samfund*, hvori den autoritet, der fortæller historien, er skabt ved at besidde den passende troværdighed, der kvalificerer til at være medlem af et fysisk spredt, elektronisk sammenbundet professionelt fællesskab.³⁰ Denne fase af forløbet vises på en række måder. Fortælleren kører "isotropisk", og indikerer dermed at den fysiske destination ikke længere er nødvendig eller relevant i skabelsen af historien. Hans autoritet udspringer ikke af en fysisk deltagelse i et fællesskab, men i hans besiddelse af high-tech sprog, der inkluderer feromoner, methyl isocyanat og stivnet rekombinerbar DNA, for slet ikke at tale om Uzi-Biotech fallosen. Denne autoritet fortrænges også i samme bevægelse som den skabes, for inkongruensen afslører at fortællingen og dermed fortælleren er grundlæggende ustabil og på nippet til at mutere til en næsten ubegri-

belig form, der i historien betegnes af den high-tech, identitets-transformerende, orgiastiske eksplosion, der aldrig helt finder sted.

Hvad er denne form? Dens fysiske manifestationer varierer, men dens evne til at manipulere komplekse koder er konstant. Den truende transformation, der allerede finder sted i afsnittets sprog, er transformationen til en subjektivitet, der får autoritet ved at besidde de rigtige koder. Der eksisterer utallige scenarier i populærlitteraturen og -kulturen hvor en eller anden narrer en computer til at tro at han er en "autoriseret" person, fordi han besidder eller falder over de koder, som computeren genkender som autorisationsgivende. For det meste indebærer disse scenarier, at personen eksisterer uforandret, mens han påtager sig en falsk identitet, der tillader ham at bevæge sig ugenkendt rundt inden for et informationssystem. Der er dog en anden måde at læse disse fortællinger. Identitet skabt gennem autorisationskoder forandrer den person, der bruger dem, til en anden form for subjektivitet, der præcist er en, der eksisterer og bliver genkendt fordi han kender koderne. Neden under overfladens betragelse ligger en dybere sandhed. Vi bliver de koder, vi indtaster. Fortælleren er ikke en historiefortæller og ikke en professionel autoritet, om end disse funktioner hænger fast i fortællingen som anakronistiske allusioner og forvansket referentialitet. Fortælleren er nærmere en indtaster, en hacker, en manipulator af koder.³¹ Hvis vi antager, at teksten i en eller anden eksistensfase var digitaliseret, så var han (den?) i bogstavelig forstand disse koder.

Konstruktionen af fortælleren som én, der manipulerer med koder, har åbenlys betydning for konstruktionen af læseren. Læseren er på samme måde konstitueret gennem en lagdelt arkæologi, der går fra lytter til læser til afkoder. Fordi man grundlæggende kan sende koder øjeblikkeligt gennem fiberoptikker, er der ikke længere nogen stabil, fælles kontekst, der hjælper til at forankre mening og lede fortolkning. Ligesom læsning, foregår afkodning på et sted flyttet vilkårligt langt i rum og tid fra tekstkilden. I modsætning til tryk med fastholdte typer, indebærer afkodning dog, at der ikke er nogen origi-

nal tekst – ingen førsteudgave, ingen renskrifter, ingen håndskrevne manuskripter. Der findes kun de flimrende signifikante, hvis flygtige mønstre fremkalder og legemliggør det som G.W.S. Trow har kaldt konteksten af ingen kontekst, mistanken om at alle kontekster, ligesom alle tekster, er elektronisk medierede konstruktioner.³² Det, der binder afkoderen til systemet, er ikke stabiliteten ved et fortolkende fællesskab eller den intense glæde af fysisk at besidde bogen, som alle bibliofile kender. Det er derimod hendes konstruktion som cyborg, erkendelsen af, at hendes materialitet også er data omdannet til kød, endnu en flimrende signifikant i en betydningskæde, der breder sig på mange niveauer, fra den DNA, der informerer hendes krop til den binære kode, der er computerens førstesprog.

"Funktionalitet" er en term, der bruges af Virtual Reality-teknologer til at beskrive de kommunikationsformer, der er aktive i en computer-menneskebrugerflade. Hvis brugeren for eksempel har en datahandske på, udgør håndens bevægelser en funktionalitet. Hvis computeren kan reagere på stemmeaktiverede kommandoer, er stemmen en anden funktionalitet. Hvis den kan fornemme kroppspositioner, er rumlig placering endnu en. Funktionaliteternes arbejde går begge veje; det vil sige at de både beskriver computerens evner, men også indikerer hvordan brugerens sansemotoriske apparatur bliver optrænet i at tilpasse sig computerens reaktioner. Ved at arbejde med en VR-simulation, lærer brugeren at bevæge sin hånd i stilerede bevægelser, som er tilpasset computeren. I denne proces finder forandringer sted i den neurologiske sammensætning af brugerens hjerne, hvoraf nogle kan være langvarige. Computeren former mennesket, selv mens mennesket bygger computeren.

Når narrative funktionaliteter forandres, producerer teksten en ny form for læser. Effekten af den flimrende betydning bølger udad, fordi læserne bliver trænet i at læse gennem andre funktionaliteter, der kan påvirke måden hvorpå de fortolker en hvilken som helst tekst, også tekster skrevet før computeren blev opfundet. Endvidere stikker forandringer i narrative funktionaliteter dybere end strukturelle eller tematiske karakteristika ved en bestemt

genre, for de udskifter de modaliteter, der tages i brug for at skabe fortællingen. Det er på dette niveau, at de subtile forbindelser mellem informationsfortællinger og andre former for nutidig litteratur sættes i spil.

Ved at trække på en kontekst, der inkluderer informationsteknologier, viste Roland Barthes i *S/Z* på glimrende vis muligheden for at læse en tekst som en produktion af forskellige koder.³³ Informationsfortællinger gør denne mulighed uundgåelig, for de kan ofte ikke forstås, end ikke på bogstaveligt niveau, uden at referere til koder og deres relation til informationsteknologier. Flimrende betydning udvider omfanget af kodernes produktive kraft hinsides teksten til også at omfatte de betydningsprocesser, som teknologierne bruger til at producere tekst, såvel som brugerfladerne, der vikler mennesker ind i integrerede kredsløb. Mens kredsløbene, der forbinder teknologi, tekst og menneske udvides og intensiveres, rykker det punkt hvor kvantitativ forøgelse glider over i kvalitativ forandring nærmere. Hvis min vurdering af, at dialektikken mellem mønster/vilkårlighed afløser nærvær/fravær er rigtig, så breder implikationerne sig ud over fortællingen til mange kulturelle områder. Som jeg ser det, er en af de mest alvorlige implikationer for kulturen i øjeblikket en systematisk devaluering af materialitet og legemliggørelse. Jeg synes denne trend er ironisk, for forandringer i materielle forhold og legemliggjorte erfaringer er præcist det, der giver dette skift dybe rødder i hverdagens erfaringer. I dette essay har mit formål ikke blot været at dissekere skiftet og forstå dets betydning for litteraturen, men også at foreslå, at det skal forstås i lyset af ændrede erfaringer af legemliggørelse. Hvis legemliggørelse på den ene side antyder, at informatik er præget ind i kroppen såvel som i bevidstheden, så fungerer den på den anden side også som et reservoir af materialitet, der modstår presset fra dematerialiseringen.

I næsten alt hvad jeg her har skrevet ligger implicit antagelsen af at nærvær og mønster er antagonistiske modsætninger. Jo mere den ene fremhæves, des mindre lægges der mærke til og sættes pris på den anden. Helt andre læsninger opstår hvis man overvejer muligheden af at mønster og nærvær er gensidigt

forstærkende og understøttende. Paul Virilio har gjort opmærksom på, at man ikke kan spørge om hvorvidt informationsteknologier fortsat bør udvikles.³⁴ Hvis man tager markeds kræfter, der allerede arbejder, i betragtning, er det i virkeligheden givet, at vi i stigende grad vil leve, arbejde og lege i omgivelser der konstruerer os som legemliggjorte virtualiteter.³⁵ Jeg tror at vores bedste bud på at gribe konstruktivt ind i denne udvikling er at lægge et fortolkende filter hen over, der åbner for mulighederne for at se mønster og nærvær som komplementære frem for modsætninger. Information kan, ligesom menneskelighed, ikke eksistere separat fra den legemliggørelse, der fremstiller den som en fysisk enhed i verden; og legemliggørelse er altid aktuel, lokal og specifik. Legemliggørelse kan ødelægges, men den kan ikke kopieres. Hvis først den specifikke form er forsvundet, kan intet omfang af manipulerende data genskabe den. Denne opfattelse er lige så sand når vi taler om planeten, som om den individuelle livsform. Når vi haster med at udforske nye udkigspunkter, som cyberspace har gjort tilgængelige for kolonisering, så lad os huske på skrøbeligheden af den materielle verden, der ikke kan erstattes.

© 1993 MIT Press

På dansk ved Line Beck Rasmussen

Noter

Jeg står i gæld til Brooks Landon og Felicity Nussbaum for deres hjælpsomme kommentarer til dette essay.

1. Blandt tekster, der udforsker disse sammenhænge, er Jay Bolter, *Writing Space: The Computer, Hypertext, and the History of Writing* (Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1991); Michael Heim, *Electric Language: A Philosophical Study of Word Processing* (New Haven: Yale University Press, 1987); og Mark Poster, *The Mode of Information: Poststructuralism and Social Context* (Chicago: University of Chicago Press, 1990).

2. Dette paradoks diskuteres i N. Katherine Hayles: *Chaos Bound: Orderly Disorder in Contemporary Literature and Science* (Ithaca: Cornell University Press, 1990), 31-60.

3. Selv-organiserende systemer diskuteres i Grégoire Ni-

colis and Ilya Prigogine: *Exploring Complexity: An Introduction* (New York: Freeman and Company, 1989); Roger Lewin: *Complexity: Life at the Edge of Chaos* (New York: Macmillan 1992); og M. Mitchell Waldrop: *Complexity: The Emerging Science at the Edge of Order and Chaos* (New York: Simon and Schuster, 1992).

4. Friedrich A. Kittler: *Discourse Networks 1800/1900*, oversat til engelsk af Michael Metteer og Chris Cullens (Stanford: Stanford University Press, 1990).

5. Implikationerne af disse muligheder for postmoderne legemliggørelse udforskes i N. Katherine Hayles: "The Materiality of Informatics," *Configurations: A Journal of Literature, Science, and Technology*, 1 (Winter 1993): 147-170.

6. In *The Age of the Smart Machine: The Future of Work and Power* (New York: Basic Books, 1988). Shoshana Zuboff udforsker gennem tre case-studier hvilke forandringer, der sker på amerikanske arbejdspladser, når virksomheder in-

f o r m a t e r e s .
7. Computerlovgivning diskuteres i Katie Hafner and John Markoff: *Cyberpunk: Outlaws and Hackers on the Computer Frontier* (New York: Simon and Schuster, 1991); oplysende er også Bruce Sterling: *The Hacker Crackdown: Law and Disorder on the Electronic Frontier* (New York: Bantam, 1992).

8. Sherry Turkel beskriver computernetværksromancer i "Constructions and Reconstructions of the Self in Virtual Reality," et paper, der blev præsenteret på Third International Conference on Cyberspace (Austin, TX, May 1993); Nicholson Bakers *Vox: A Novel* (New York: Random House, 1992) udforsker fantasifuldt det erotiske potentiale for bedre levevis gennem telekommunikation, og Howard Rheingold ser på fremtiden af erotiske møder i cyberspace i "Teledildonics and Beyond," *Virtual Reality* (New York: Summit Books, 1991), 345-377.

9. Howard Rheingold undersøger de nye virtuelle teknologier i *Virtual Reality*. Nyttig er også Ken Pimentel og Kevin Teixeira: *Virtual Reality: Through the New Looking Glass* (New York: McGraw-Hill, 1993). Benjamin Woolley har en skeptisk tilgang til kravene til den nye teknologi i *Virtual Worlds: a Journey in Hyped Hyperreality* (Oxford: Blackwell, 1992).

10. Donna Haraway: "Manifesto for Cyborgs: Science, Technology, and Socialist Feminism in the 1980s," *Socialist Review*, 80 (1985): 65-108; se også "The High Cost of Information in Post World War II Evolutionary Biology: Ergonomics, Semiotics, and the Sociobiology of Communications Systems," *Philosophical Forum* 8, no. 2-3 (1981-82): 244-75.

11. Jacques Lacan: "Radiophonies," *Scilicet* 2/3 (1970), 55, 68. For flydende signifikanter, se *Le Séminaire XX: Encore* (Paris: Seuil, 1975), 22, 35.

12. Selvom nærvær og fravær toner skarpere frem i Lacaniansk psykologisk end mønster og vilkårlighed, var

Lacan ikke uinteressert i informationsteori. I 1954-55 Seminaret leger han med idéer fra informationsteori og kybernetik inkorporeret i psykoanalysen. Se specielt "The Circuit" pp. 77-90 and "Psychoanalysis and Cybernetics, or on the Nature of Language" pp.294-308 in *The Seminar of Jacques Lacan: Book II*, edited by Jacques-Alain Miller (New York: W. W. Norton and Co., 1991).

13. Adskillige postmodernistiske teoretikere har karakteriseret mutation som et vigtigt element i postmodernismen, heriblandt Ihab Hassan i *The Postmodern Turn: Essays in Postmodern Theory and Culture* (Columbus: Ohio State University, 1987), 91, og Donna Haraway, "The Actors are Cyborgs, Nature is Coyote, and the Geography is Elsewhere: Postscript to 'Cyborgs at Large,'" in *Technoculture*, redigeret af Constance Penley and Andrew Ross (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1991), 21-26.

14. Claude E. Shannon and Warren Weaver, *The Mathematical Theory of Communication* (Urbana: University of Illinois Press, 1949).

15. Den kønsopfattelse, der implicit er indkodet i "mennesket" ["man" o.a.] (frem for "human"), afspejles også i fremhævelsen af brugen af værktøj som et definerende karakteristiskum frem for f.eks. altruisme eller udvidet opdragelse, karakteristika, der traditionelt set er kvindeligt indkodede.

16. Kenneth P. Oakley: *Man the Tool-Maker* (London: Trustees of the British Museum, 1949).

17. Termen "homøostase," eller selvregulerende stabilitet gennem kybernetisk korrigerende feedback, blev introduceret af fysiologen Walter B. Cannon i "Organization for Physiological Homeostasis," *Physiological Reviews* 9 (1929): 399-431. Cannons arbejde påvirkede Norbert Wiener, og homøostase blev et vigtigt begreb i kybernetikkens begyndelsesfase fra 1946-1953.

18. Nogle personer i bevægelsen fra homøostase til selvorganisation var Heinz von Foerster, specielt i *Observing Systems* (Salinas CA: Intersystems Publications, 1981) og Humberto R. Maturana og Francisco J. Varela: *Autopoiesis and Cognition: The Realization of the Living* (Dordrecht: Reidel, 1980).

19. Howard Rheinhold: *Virtual Reality*, pp. 13-49; Hans Moravec: *Mind Children: The Future of Robot and Human Intelligence* (Cambridge: Harvard University Press, 1988), pp.

1-5, 116-122.

20. Den igangsættende tekst er Norbert Wiener: *Cybernetics: Or Control and Communication in the Animal and the Machine* (Cambridge: MIT Press, 1948).

21. Henry James: *The Art of the Novel* (New York: Charles Scribner's Sons, 1937), p. 47.

22. David Harvey: *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change* (New York: Blackwell, 1989).

23. Det materielle grundlag for informatikken er omhyggeligt beskrevet i James Beniger: *The Control Revolution: Technological and Economic Origins of the Information Society* (Cambridge: Harvard University Press, 1986).
24. For en redegørelse for hvordan spor bliver påvist se *Cyberpunk*, pp. 35-40, 68-71.
25. David Porush diskuterer genren "kybernetisk fiktion", som han definerer som fiktion, der modsætter sig den umenneskeliggørelse, der kan læses ind i kybernetik, i *The Soft Machine: Cybernetic Fiction* (New York and London: Methuen, 1985); Burroughs' titelhistorie diskuteres side 85-111. Robin Lydenberg har en fin redegørelse for Burroughs' stil i *Word Cultures: Radical Theory and Practice in William Burroughs' Fiction* (Urbana: University of Illinois Press, 1987).
26. Fredric Jameson: *Postmodernism, or, the Cultural Logic of Late Capitalism* (Durham: Duke University Press, 1991).
27. Jacques Derrida: *Of Grammatology*, oversat til engelsk af Gayatri C. Spivak (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1976).
28. Mark Leyner: *My Cousin, My Gastroenterologist* (New York: Harmony Books, 1990).
29. Walter Benjamin: "The Storyteller," *Illuminations*, oversat til engelsk af Harry Zohn (New York: Schocken, 1969).
30. Jean-Francois Lyotard: *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*, oversat til engelsk af Geoff Bennington og Brian Massumi (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1984).
31. Det er i denne forbindelse betydningsfuldt, at Andrew Ross opfordrer kulturkritikere til at opfatte sig selv som hackere "Hacking Away at the Counterculture," i *Technoculture*, pp. 107-34.
32. George W. S. Trow: *Within the Context of No Context* (Boston: Little Brown, 1978).
33. Roland Barthes, *S/Z*, oversat til engelsk af Richard Miller (New York: Hill and Wang, 1974).
34. Paul Virilio og Sylvère Lotringer, *Pure War*, oversat til engelsk af Mark Polizzotti (New York: Semiotext(e), 1983).
35. "Embodied virtuality" er Mark Weisers udtryk i "The Computer for the 21st Century" *Scientific American* 265 (September 1991): 94-104. Weiser skelner mellem de teknologier, der indsætter brugeren i en simulation med computeren (virtual reality), og de, der indlejrer computere i allerede eksisterende omgivelser (legemliggjort virtualitet eller allestedsnærværende computerberegning). I virtual reality bliver brugerens sensorium omdirigeret til funktionaliteter der kan sammenlignes med simulation. I legemliggjort virtualitet fortsætter sensoriet med at fungere på normal vis, men med et udvidet omfang, muliggjort gennem computere, der er indlejret i omgivelserne.

Danske oversættelser

William Gibson: *Neuromantiker*. På dansk ved Arne Herløv Petersen, Per Kofod, 1993

Henry James: *Portræt af en dame*. På dansk ved Luise Pihl, L & R, 1996

William S. Burroughs: *Nøgen frokost*. På dansk ved Finn Holten Hansen, Gyldendal 1998